רבא א' עשירי מאליו הוא קדוש

אמר רבא, אם מנה עשר והעשירי נשא בדיר ולא יצא ולא מנאו, קדוש מאליו. ומבררת הגמרא, מנין למד זאת רבא. ומביאה ששנינו בברייתא, לא קרא שמו עשירי מנין? תלמוד לומר "הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ" מכל מקום. דוחה הגמרא, אין מכאן ראיה, שיתכן ולא קראו 'עשירי' אבל קראו קודש[714]!. אלא ממה ששנינו בברייתא, קרא לתשיעי עשירי, ויצא העשירי ולא דבר, התשיעי נאכל במומו והעשירי מעשר. שואלת הגמרא, מהי הראיה, אולי שם הוא כשאר מעשר מפני שיצא עשירי בסוף תשעה ונברר מעצמו שהוא עשירי, או שמדובר כשהראה עליו באצבעו כשיצא אלא שלא אמר בפיו שיהיה מעשר, אבל אין ראיה שאם נשאר בדיר ולא קרא לו שם הוא קדוש כשאר מעשר?

אלא ממה ששנינו בברייתא, קרא לתשיעי עשירי ומת עשירי בדיר, תשיעי נאכל במומו[715], וכל השמונה שיצאו כבר פטורים מפני שהעשירי קדש מאליו בדיר אפילו שלא יצא. שוב דוחה הגמרא, שאפשר לומר שנפטרו במנין הראוי. כשיצאו תשעה בפתח והעשירי שהיה ראוי לצאת אחריהם ולפטרם היה קיים היה שם מנין הראוי לעשר[716]. כמו שרבא אמר מנין הראוי פוטר? אלא ממה ששנינו בברייתא, קרא לתשיעי עשירי, ונשתייר עשירי בדיר התשיעי נאכל במומו, והעשירי מעשר. ואפילו שהעשירי לא יצא עדיין הוא קדוש מאליו בדיר.

שואלת הגמרא, והרי ששנינו בברייתא אחרת שהתשיעי חולין, ואינו מעשר שנאכל במומו? שנה התנא לפני רב ששת, שהברייתא היא כרבי שמעון בן יהודה. שאמר בברייתא משום רבי שמעון, אף התשיעי אינו קדוש, אלא אם שם עשירי נעקר ממנו. כמו שאם קרא לי"א עשירי אינו קדוש אלא אם נעקר שם מעשר מן העשירי, שלא קרא לעשירי עשירי

714 ודילמא עשירי לא קרייה רחמנא שיהיה לו דין מעשר להעלותו לירושלים ולהקריבו. אלא התורה קראה לו קדוש שקדושה חלה עליו ואינו נאכל אלא במומו. ענין אחר ודילמא עשירי לא קרייה שלא קרא שמו עשירי אלא קרא שמו קדש ולכן הוא מעשר אבל אם דלא קראו כלל לא יהיה קדוש כשאר מעשר, ולא מפי המורה. רש"י.

715 הואיל וקראו עשירי שתמורת שם מעשר מקדש לפניו ולאחריו כדלקמן. אבל האחרים לא נפטרו הואיל והוא תשיעי למנין הבהמות. רש"י.

716 וכיון שראוי לצאת הוא כמי שיצא כבר ופטר את המנין. אבל הוא עצמו לא קדוש עד שיצא. רש"י.

אלא תשיעי. והדין נותן, ומה אחד עשר שהוא עושה קדושה ליקרב, שאם קרא לאחד עשר עשירי קרב שלמים, אינו קדוש אלא אם נעקר שם עשירי ממנו, שקרא לעשירי תשיעי, ואפילו שהוא חמור כל כך. תשיעי שאין עושה קדושה ליקרב אפילו שקראו עשירי אינו דין שאינו קדוש כלל אלא אם נעקר שם עשירי ממנו. וחכמים אמרו לו היא הנותנת, אחד עשר שהוא עושה קדושה חמורה להקרב, קדוש להקרב רק אם נעקר שם עשירי ממנו. תשיעי שאינו עושה קדושה ליקרב חלה עליו קדושה להאכל במומו אע"ג שלא נעקר שם עשירי ממנו. או שאפשר לומר טעם אחר, אחד עשר שנתברר לו עשירי, אחרי שקרא לעשירי עשירי, אינו קדוש אפילו שקראו עשירי, אלא אם נעקר שם עשירי ממנו. תשיעי שעדיין לא נתברר עשירי קדוש אפילו שלא נעקר שם עשירי מימנו. ומסיימת הגמרא, שאין להשיב על הדברי.

אמר רבא מנין הראוי פוטר

אמר רבא, מנין הראוי פוטר. אם היה לו עשרה טלאים והכניסם לדיר ומנה תשעה או שמונה ומת אחד הנשארים בדיר או יצא בפתח אחר ולא נתקדש העשירי המנויים פטורים. משום שבשעה שמנאם היו ראוים לצאת והעשירי היה מתעשר עמם למנין[717]. ושואלת הגמרא מנין לו לומר דבר זה?. אם ממה ששנינו במשנה קפץ אחד מן המנויין לתוכן כולן פטורין, משום שהעשירי התערב בהם והמנויים פטורים משום מנין הראוי אפילו שלא עישר עליהם עדיין. ואומרת הגמרא שאפשר לומר שכל המנוים שעישר עליהם פטורים ולא אלו שלא מנה אותם. ואומרת הגמרא שאי אפשר לומר כך מפני ששנינו במשנה שאם קפץ אחד מן המעושרין לתוכן ירעו עד שיסתאבו. ואומרת הגמרא אולי הם דוקא המעשר, ולא המנויים ואפשר לדייק כך ממה ששנו ירעו. משום שאפשר להסתפק בכל אחד שהוא המעשר.

הכניס י' טלאים ומנה ה' ומת א' אם משאינם מנוים מנוים פטורים

אלא אמר רבא, לומדים שמנין הראוי פוטר מהכתוב: "כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט" ולא שכבר עבר. מהו שכבר עבר?, אם שעישר עליו לא צריכים לומר

717 דהיינו מאותו מנין שלא גמר עדיין שלא מנה אלא תשעה או שמנה כמו שפי' לעיל. רש"י.

שהוא אינו עובר שוב תחת השבט. אלא שהבהמות שנפטרו במנין הראוי פטורות ממעשר[718]. ושנינו כדברי רבא בברייתא היו לו עשרה טלאים והכניסן לדיר, ומנה חמשה, ומנה חמשה[719] ומת אחד מהם. אם מן המנויים מת, מונה ומשלים עליהם. ואם משאינן מנויים מת, מנויים פטורים ושאינן מנויים מצטרפין לגורן אחר.

יצ' ו' בפתח זה וד' בפתח זה וד' נשא' אם בפתח השטה יצ' וכו'

ואמר רבא, היו לו י"ד טלאים, והכניסם לדיר. ויצאו ששה בפתח זה וארבעה בפתח זה, וארבעה נשתיירו שם. אם אותם ארבעה שנשארו יצאו בפתח השטה נוטל אחד מהם, מפני שכל העשרה יצאו בפתח אחד, והשאר מצטרפים לגורן אחר, הארבעה שיצאו בפתח אחר מצטרפים לגורן אחר. מפני שאי אפשר לפטרם במנין הראוי משום שבשעה שיצאו בפתח אחד לא נשארו בדיר אלא ארבעה ולא היה מנין הראוי. ואם לא, ששה פטורים, וארבעה ארבעה מצטרפים לגורן אחר. יצאו ארבעה בפתח זה וששה בפתח זה, ונשתיירו שם ארבעה. אם אותם ד' יצאו בפתח הו' נוטל מהם אחד והשאר פטורים. ואם לא[720] ארבעה וששה פטורים[721], וארבעה מצטרפים לגורן אחר. יצאו ארבעה בפתח זה, וארבעה בפתח זה, ונשתיירו שם ששה, אם אותם ששה יצאו בפתח אחד נוטל מהם אחד והשאר פטורים[722]. ואם לאו ארבעה וארבעה פטורים[723], וששה מצטרפין לגורן אחר. שואלת הגמרא האם רבא בא השמיע כאן שמנין הראוי פוטר, הרי רבא כבר אמר דין זה פעם אחת? אומרת הגמרא, החידוש שאומרים שמנין הראוי פוטר, לא רק בודאי, [724]אלא גם שספק מנין הראוי, [725]כשראוים לכאן

718 שכך משמע ולא שכבר עבר בראוי שבשעה שעבר היה ראוי להתעשר מאלו שבדיר. והוא ודאי משום שנפטר במנין הראוי. רש"י.

719 לאו דוקא נקט ה'.

720 שלא יצאו הארבעה בפתח הששה אלא או נשתיירו בדיר או יצאו בפתח הארבעה אחרים. רש"י.

721 ד' ראשונים והו' פטורים משום שכשיצאו הד' תחלה היו מנין ראוי שעדיין נשארו בדיר י' שראוים להצטרף להם ולעשר עליהם. וד' אחרונים שנשארו או יצאו בפתח שלישי מצטרפים לגורן אחר. רש"י.

722 אם אותן ששה שנשתיירו יצאו בפתח אחד מהן כלומר בפתח הד' הראשונים או בפתח הד' האחרונים. נוטל אחד מהם שהיו י' בפתח אחד. רש"י.

723 ארבעה ראשונים וארבעה אחרונים פטורין שכל ד' וד' שיצאו הניחו אחרים כדי להצטרף להם ולהתעשר עליהם שאותם ששה שנשתיירו שדינן בין להכא בין להכא. רש"י.

724 ודאי מנין הראוי כגון שמנה ה' או ו' ונשארו כדי לצרף להן ואין בדיר אלא אותו פתח. שוודאי שאותן שנשארו ראוים לצאת דרך אותו פתח עצמו ולהתעשר עם אלו שמנה כבר. רש"י.

725 אבל ספק מנין הראוי כגון שיצאו בב' בפתחים ד' בפתח זה וד' בפתח זה וששה שנשתיירו א"א לדעת אם יצאו בפתח זה או בפתח זה. וכיון שהוא ספק אולי לא או' מנין הראוי לפטור את כולם קמ"ל. ענין אחר מה שראויים

ולכאן, פוטר ממעשר.

אמר רבא, היו לו חמשה עשר טלאים לא יאמר אברור עשרה ואכניסם לדיר ואטול מהם אחד והשאר פטורים. אלא כונסן לדיר ומוציא עשרה ונוטל מהם אחד, והשאר מצטרפים לגורן אחר. וכן שנינו בברייתא היו לו חמשה עשר טלאים[726], לא יאמר אברור מהם את העשרה הכחושים ואטול מהן אחד והשאר פטורים. אלא כונסן לדיר, בין כחושים בין שמנים[727]. ומוציא עשרה ונוטל מהן אחד והשאר מצטרפין לגורן אחר.

י"ט טלאים כונסם לדיר ומוציא י' והשאר פטורים

שואלת הגמרא, ממה ששנינו בברייתא, היו לו תשעה עשר טלאים, לא יאמר אברור עשרה ואטול מהן אחד והשאר פטורין, אלא כונסן לדיר ומוציא עשרה ונוטל מהן אחד, והשאר פטורין? עונה הגמרא, שרב הונא בר סחורה פירש לפני רבא בשבת שלפני הרגל, שהברייתא מדברת בדיר שיש לו שני פתחים, ויצאו ט' בפתח זה וט' בפתח זה. ואותו אחד שנשתייר אחרון היה ראוי בין לכאן ובין לכאן ופוטר את כולם. ומדוע הוא לא תירץ שמדובר כשמנה תשעה, וכאשר הגיע למנין עשרה התחיל למנות מהתחלה אחד שנים שלש? מפני שהוא סבר שהעשירי קדוש מאליו. ומדוע הוא לא תירץ שמדובר כשמנאם זוגות זוגות, ובזוג העשירי היה רק אחד. והאחרון ראוי לכאן ולכאן ופוטר את כולם במנין הראוי?. ואומרת הגמרא מפני שהוא סבר שעשירי קדוש למנין בהמות. וכשהוציא חמש זוגות אחד מהם קדוש. ואין לתשעת הבהמות האחרונות במה להפטר במנין הראוי. ואמר רב נחמן בר יצחק, זכתה אמו של רב הונא בר סחורה, שתירץ לרבא את שמועתו ברגל.

לכאן ולכאן שמשליכים אותם בין לכאן בין לכאן נחשב ספק.ומפי המורה.רש"י.

726 לא נקט ט"ו טלאים דוקא אלא שרגילים לצרף ה' לה'.רש"י.

727 והשמיע ב' דברים שלא יכול לברור את הכחושים. ושאע"ג שלא נשתיירו אלא חמשה מצטרפים לגורן אחר. רש"י.